ԱԽՕՑ

ԱՄՍԱԳԻՐ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ԳՐՈՂՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՓՈՂՈՑԱԿԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇՐՋԱՆ ՄԻՍՄԱՆՑ

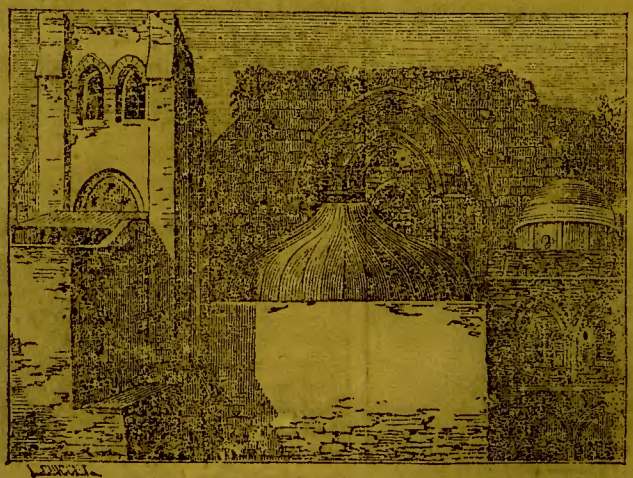

ՑԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՑ

1867

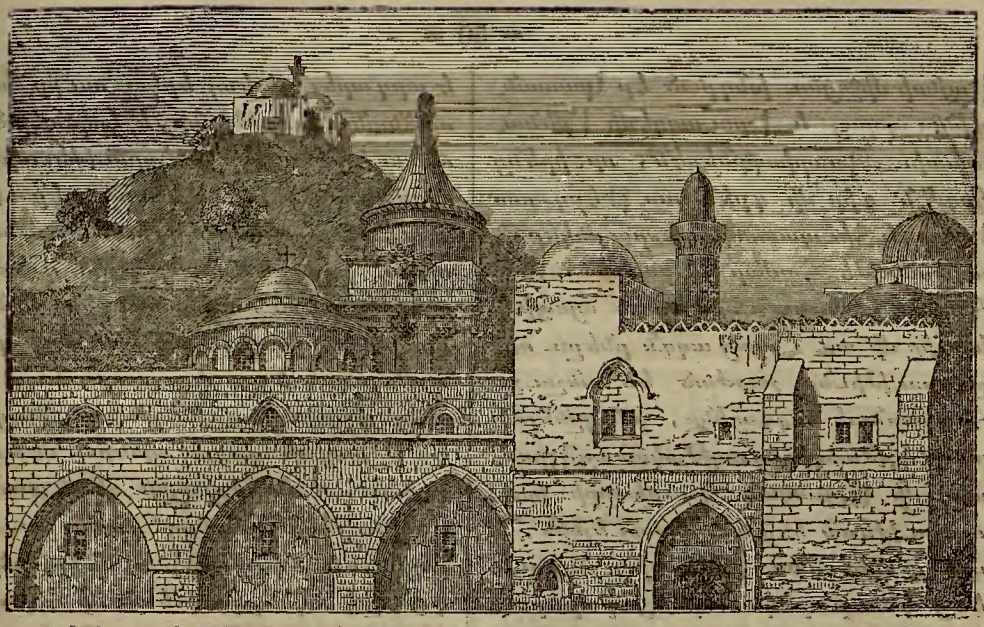

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 4։

Ա Խ Օ Ց

ԱՊՐԻԼ 30։
1867։

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԳԵՐ. ԻՍԱՀԱԿ ՍԲՐԱՀԱՄԵԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԵՒ ԱՐԻ. ՏԻՄՈԹԷՈՍ
ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՈՒԴԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆ ԴԷՊ Ի ՀԱՊԵՇՏԱՆ

Ա՛ՆՔ ընթերցողաց չառաջարան յայտնի է, որ ամէն երբ երկու տարի յառաջ Հաստատեցաք Ախօցի հրատարակութեան գործ իբր բնակեցեալք ի Վենետիկ, ազգային մեր ուսումնարանին մէջ, ուր տեղ կը գտնուին միշտ ցրուած։ Այն բանասիրութեան պատճառ իւր մէկ ինդրոյն վերհասու Խաչատուր Աբովեան կոչեցաւ մեկնել մեր ժողովրդեան։ Երկու տարուան միջոցին մէջ Ախցիոյ գահերէցը զանոնք պատրաստ հասոյթ ինչ միջոցներ որ բաներցաց, ամենեւին չընդունելութեան Հրատարակչէն։ Այն պատճառաւ բանասիրութիւնս է, կ՚երեւի, նախ Աստուած հնդկատանցի հայկազունն պաշտօնատարը, որ Ախցիոյ տէրութեան կողմէն եկած էր Թէոդորոսի քով միջնորդ ըլլալու։ Մինչեւ անգամ Հրատարակչական եկեղեցւոյն Առաջնորդը որ Խոտոի է ազգաւ, Թէոդորոսի սոյն անկրաւ և բորբոքոտաց գործքը յանդիմանելուն համար, նա եւս Նորին վերհասուածէ բարկութեանը հանդիպեցաւ, կ՚ըսեն։

Ախցիոյ գահերէցը վերջին փորձ մի ուզեցաւ բնել, անցեալները և կատարն դիտաւորեալ իւր գեղապանին Ա՛նտոյ

Լայնի միջոցաւ խնդրած էր Կոստանդնուպոլսոյ և Երուսաղէմի Ամենապատիւ Պատրիարքներէն՝ որ իրենց կողմէն գէր մի գրեն առ Թէոդորոս Կայսր, և հիւպատոսի և նորա ընկերոջ ազատութիւն համար միջնորդեն։ Ա՛ն հարիւր Թագուհւոյ կողմէն այսպիսի խնդիր մի առ Ը՛այոց ազգն ընելու ուշադրութիւնը շարժած են անշուշտ հնդկաբնակ ազգային՝ իմացընելով անոր՝ Ազթոլպոյ գաղթականաց Երուսաղէմի Սրբազան Պատրիարքի իրաւասութեան ներքեւ գտնուելնին, և այս պատճառաւ Ազթոլպոյ աթքունեաց հետ բարեկամական յարաբերութիւններ ունենալնին։ Ընդեալ մարտ ամսոյ մէջ էր քաղաքիս անգլիական հիւպատոս Ն. Գ. Մ՝ուր ի պաշտօնէ մատոյց Ամենապատիւ Սրբազան Ը՛օր սոյն խնդիրը հանդերձ Կոստանդնուպոլսոյ Ամենապատիւ Պօղոս Սրբազան Պատրիարքի նամակաւբ։ Նորին Սրբազնութիւը սիրով ընդունեց խնդիրքը, և խոստացաւ Մեծ. Ը՛իւպատոսին անոր գործադրութիւնը։ Ը՛ետեւապէս խորհուրդի հրաւիրելով Տնօրէն ժողովոյ ներկայ անդամներն և ուրիշ քանի մի վարդապետաք, և Կ. Պօլսէն եկած Պատրիարքական ազեր մանաւ գիրն ալ ուղղեալ առ Թէոդորոս Թագաւորը՝ ուշադրութիւ կալը դալէն յետոյ, որոշուեցաւ ժողովոյն մէջ որ Ս. Աթոռոյս կողմէն խրկուելիք նամակները անվտանգ ձեռքը հասնելու և ազերնագրին ուելի կարեւորութիւն տալու համար, յատուկ նը ւիրակութիւ մի ձեռքով մատուցանի։ Ե՛ւ սոյն նուիրակութիւնը անձամբ կատարելու յանձնառու եղան Գէր. Յակոբ Սրբազան Աբբեսիխոպոսը և Ար. Տիմոթէոս բարեջան վարդապետը Պօլսեցի։

Ա՛ենադոյն դիտողութեան արժանի է արդարեւ յիշեալ երկու տուրքը հարց անձնանուիրութիւնը, և կրկնակի ծառայութիւնը զոր յօժարութեամբ կը մատուցանեն թէ Ընդհանուր ազգիս. երբ նախ տեսնենք զանազան ճանապարհին դժուարութիւնները ու վտանգները, և նոյն ճանապարհին մէջ Ս. Աթոռոյս սիրոյն համար զոհ եղող վարդապետները, ո՛ր ոմնոց յիշատակութիւնը միայն մնացած է։ Ա՛յսպիսի պարագաներու մէջ երբ աշխարհական ազգային մի ի պատիւ Ազգին չհամարձակիր դիմագրաւ ըլլալու, և եկեղեցական մի բարձրագոյն կոչ անկարկուութեան մի հպատակելով, իւր անձին դիւրութիւնը, իւր առագային, պատիւ ու փառք մեկդի թողլով, և մահն ի բուն կը յառաջէ դէպ ի յանձառութիւն մի՝ ուր կը աքնի Թերեւս իւր մահը, ու կը դիմէ Թերեւս անոնց բաղդին վճռակելու, որոնց ազատութեանը կը վտանգան. այսպիսի յանձնառութիւն մի կ՝ըսեմ՝ առանց նշանակութեան չէ, և պարտիք մի կը դնէ ընդհանուր ազգին վերայ։ Ամեն. Սրբազան Ը՛այրը երկու գիր գրել տուաւ մեկը իրեւ կոնդակ օրհնութեան և յանձնառութեան և միւսը բուն աղերսագիրն, զոր Ս. Աթոռոյս քարտուղար պատուելի Գ. Սաւաքանեանցը իսկ բադրեց, և հայերէնէն ի զատ դաղիերէնի ալ դարձուց, ի տեղեկութիւն եւրոպացի բաժանորդաց, ինչպէս որ յարդոյ ընթերցողք պիտի տեսնեն քիչ մի վարը։ Իսկ բնագրին մէջ հայերեն նին հետ արաբերէն դրուեցաւ առ պատկառութեան հապէշերէն Թարգմանութեան։ Նորին Սրբազնութիւը ուրիշ տուրք Երուսաղէմի վերաբերեալ ընծաներէն ի զատ՝ կը խրկէ նաեւ ա կանակուռ խաչ մի, որ կը պարունակէ կէ կենաց Խաչափայտէն մաս մի։

Ապրիլ ամսոյ առաջին օրը մեկնեցան ասկէ Վեր. Յոհաննէս Սրբազան Արքեպիսկոպոսը և Արժ. Տիմոթէոս վարդապետը հանդերձ մեկ փոքրաւորաւ, այն է Խուրսպէլենկի տիրացու Նշկիխէլը Թադեորեան։

Ի հետասիկ առաջին նամակին պատճէնը.

Ես ստացայ Արքեպիսկոպոս և ընկերին Պատուիրակ Պարտիարք Հայոց Կոստանդիի, և ամենակալ սուրբ Առաքելոյն Յակովբոյ, մատուցանեմ ողջոյն առաքելական՝ վեհափառ Կայսերդ, և աղաչեմ զԱստուած զի հեզ ցէ ի վերայ Ձեր առատօրէն զօրհնութիւնս և զնորհս սրբոյ քաղաքիս Կոստանդիի, Նազարէթի, Երեքլեմի, Յորդանանու, ամենասուրբ Վերեզ մանին տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, Գողգոթայի, սրբոյ Լերինն Համբարձման, վերնատան Սիոնի, և ամենայն սուրբ և փառաւորեալ Տեղեաց, յորս կատարեցան խորհուրդք մարդեղութեան Աստուածորդւոյն, և առաքելական Եկեղեցւոյս սրբոյն Յակովբոյ Տեառնեղբօր։ Հաճեցի Տէր ընդունել զաղօթս մեր զոր մատուցանեմք նմա վասն բարեյաջողութեան կայսերութեանդ, սիրեալ տոհմածին լինելի զամենայն երկնաւոր բարիսն իւր ի վերայ Վեհափառութեան Ձեր, Օգոստափառ գերդաստանիդ և ի վերայ ամենայն երկրի որ կառավարի ի ձեռն հզօր պետութեան Ձերոյ, ամէն։

Ընդ երկնապարգեւ օրհնութեանց սուրբ Տեղեացս՝ յայտ առնեմք նաեւ Վեհափառութեան Ձերում մարդասիրի, զիափափագանս երջանկայիշատակ նախորդաց իմոց, զոր փափաքեցին հաստատել անկեղծ յարաբերութիւնս քրիստոնէական պարզ սիրոյ ընդ ամբողջ Թագաւորի Ձերում. այլ դժուարութիւնք ճանապարհացս խոչընդոտն եղեն նոցա ի գործադրութիւն։ Այսօր իղձք և ցանկ խրախուսեին՝ յերկուց ամաց անտի, յորմէ հետէ բարձրացեալս եմք յաթոռ սուրբ Առաքելոյն Յակովբոյ, առաքել զնուիրակութիւնս մեր յաթոռ մեծի Աթոռոյդ, սակայն արգելք ցարդ յերկիւղէ վտանգաց ճանապարհին։ Ինամքն աստուածեղէն հաճեցաւ հուսկ յետոյ զնորհել մեզ զառիթ բարեդէպ առ ի կարող լինել զեկուցանել ամենաբարեպաշտ Վեհափառութեանդ՝ այսու կոնդակաւ մերով՝ զանկեղծաւորսիրտի մերոյ ըզտենչ և զիղձս որ լի են ամենայն ակնածութեամբք և մեծարանօք, զորս նուիրեմք Ձերդ Վեհափառութեան։ Այս առ ղգալի եւս առնել զհետաքրքիս մեծագոյն յարգանաց մերոց, խորհեցաք առաջի առնել զայնոսիկ ամենաբարեպաշտ Վեհափառութեանդ, ի ձեռն վսեմաստղի մերում Վեր. Յոհաննէս Արքեպիսկոպոսի, և Արժ. Տիմոթէոս վարդապետի անդամոյ Տնօրէնն ժողովոյ Առաքելական Աթոռոյս, սիրեցեալք և պատուեալք ի մենք երկոքին եւս։ Յանձնեցաք նոցա նաեւ մատուցանել Վեհափառութեան Ձերում խաչ ոսկի և ակնակուռ, ուստի նեղուիլ յինքեան ժամն ի փայտէն կենաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, զոր խնդրեմք ընդունել մարդասիրաբարեպես, և կրել ի պարանոցի որպէս զարդ շքոյ արժանաւոր Թագաւորի քրիստոնէի։

Տէր, վերջինն երջանկայիշատակ նախորդաց իմոց Յովհաննէս Ե, արդարեւ երջանիկ գտաւ և փառաւորեցաւ հինգ բասիլեղ անդ վարձք պաշտօնեայ Վեհափառութեանդ Ձերում զԱսլանֆէլ Քանդիլա, որ յամի 1858 Կենարարին մերոյ եկն յաւետ սրբազան Տեղեացս։

Վիտաց նա ի մեծոյ տեսանել զհամաչ կրութիւնն զոր ունիմք առ Ձերդ վեհափառութիւն, և զսէրն քրիստոնէական զոր արդեամբք խոկ ցուցանեմք բարեպաշտ կրօնասուրացն Աղթամարայ ամք զամանին Աղրուսաղէմ, և կան յանկիւսատակ ժամանակաց հետէ ընդ հովանաւորութեամբ առաքելական Աթոռոյս։ Օտանեաք և մեք, այո, զբազ բերպաշտութիւն և զասուածասէր ըղձս գայնմանէ նորին Սրբազնութեան, զոր համարիմք առանց երկբայութեան ընդ ընծայել յամենաբարեպաշտ Վեհափառութենէդ, և զանձն խոկ նորին՝ արժանաւոր ընծայեցուցիչ անգին բարեմասնութեանց վեհափառ Ընձիդ։

Ձաճեալիք, Տէր Աբբայ, մարդասիրութեամբ ընդունել զխոնարհ ծառայդ զերկոսին զՎեր. Խահակ Աբբ. եպիսկոպոսն և զԱրժ. Տիմոթէոս վարդապետն, և արժանի արարիք զնոսա հանել ի տեառնութիւն Ձեր ի մաս նաւարի, և շնորհել նոցա զբազդատ գոն պաշտպանութիւն ցոյցամբ այդր կան, մինչեւ հասանցին Տէրութիւն Ձեր տալ նոցա հրաման դառնալոյ։ Խոստացութիւնն և շնորհք Տեառն Աստուծոյ մերոյ եղիցի ընդ Ձեզ, ամէն։

Տուաւ Աղաքելական Աթոռս Ս. Յակոբեայ, Աղերուսաղէմ, ՌՅՕ մարտի 1867 ամի Փրկչին մերոյ։

Հատուածիկ խնդրագրին օրինակը։

Ըստ ծառայ Յիսուսի Քրիստոսի և շնորհօքն Աստուծոյ Աբգիսիոկոպոս և Պատրիարք Հայոց Ազրուսաղէմի և վերատեսուչ սուրբ Տեղեաց, ընդ առաջնորդութեանց օրհնութեանց և շնորհ հայց սրբոյ Հոգւոյն՝ մատուցանեմք և զառաքելական ողջոյն մեր ամենապարեպաշտ Վեհափառութեան Ձերում Կայսերդ Ընթացից։ Ընդ Ընդ նաւարին և խնամք առաջնորդին Աթոռոյս Աղթամարայ եղիցին միշտ ի վերայ Ընձիդ վեհափառիդ և ազգայնոցդ Վերդ առաքելականիդ և ի վերայ ամենայն վիճակի կառավարելոյ ի հղոր սուրբ Հոգւոյն։

Ընդհանրապէս, Տէր Աբբայ, զբարձր խոհականութիւն և զարդ ազատասիրութիւնն, որ առանձին ձիրք են վեհափառ Կայսերդ։ Ընդ առաջնորդել զբանիցս նամբ ուեռանելով Օգոստափառ անձին Ձերում զշնորհուրդ տիրապետ գութիւն, զորոյ զդրախտանութիւնն և ուեռանել ի սուրբ Վերս, որ զակառուեալն էր խնամութեան արքային Սաղամանի։ Այդ արիւնն և անշուշտ զընթանայ յերակս Ձեր, նման առատասիրութիւնն և Սաղամանի, որ ի Ձեզ արծարծի, ձիրք թանկագինք փայլեալ յօդուտ ազգին Ձերում, որք խրախուսեցին զմեզ դնել յոտս բարձրագոյն Աթոռդդ, զամենահարազատ հայցուածս մեր։ Այն ուրախութեամբ վստահութեամբ եթէ ամենազորմած վեհափառութիւն Ձեր ընկալցի առ սէր Յիսուսի Քրիստոսի որ եռ մեզ զանձն իւր օրինակ խոնարհութեան և հեզութեան, և զատուածբեաց եւս այլ առնել որոյ կան ի տառապանս և զրկեալ են յազատութենէ յերկնից, որ նախապատիւ է քան զամենայն ինչս աշխարհի։

Այլ ըղձայմունքն են ի մեզ՝ առեռապահին, որ քաջալերեցեալ հայցել յամենազորմած Կայսերէդ շնորհս առնել հիւսպատոսին անգլիացւոյ և ընկերոջ նորին, և ներել ամենայն յանցանաց զոր գործեալ նոցա երբեք։ Եթէ ընդունելի եղիցին հայցուածք մեր ի գթութենէ Ձերմէ, որպէս հաւատամք, անշուշտ շնորհապարտ եղիցուք առաջի Ձեր, և աջ խնդր ամենայն աքանչելոյն ընդ մեզ

ընդ ներքոգրեալս թղթեան, զոր բարեհաճեցաք հղել առ մատենագրեալդ։ Ա-ստ մարդասիրական գործով բազմաց յի անեղական Թիւ ազգաց Քրիստոսի, որք ինդրեն զարմեցուածութիւն հայրապետութեանդ և զպահպանութիւն անդին կենաց Օգոստափառ անձին ձերում։ Խոգագրութիւնն և զնորդ տեսան Սուրբ վերս եղեալ յին միջա ընդ Քրիստ. ամէն։

Տուեալ Աթոռ երկրային Ս. Յակոբեայ, Երուսաղէմ յ30 մարտի 1867 ամի Վերածնարին մերոյ։

Lettres adressées à sa Majesté Théodore, empereur d'Ethiopie.

Isaïe Archevêque, et par la grâce de Dieu Patriarche des Arméniens de Jérusalem, occupant le St Siége apostolique de St Jacques, j'offre mes salutations apostoliques à Votre très-chrétienne Majesté l'Empereur de l'Éthiopie, et je prie Dieu qu'il vous comble des bénédictions et des grâces de la Ste Cité, de Nazareth, de Bethléem, du Jurdain, du Tombeau de notre Seigneur Jésus-Christ, de Golgotha, du mont de l'Ascension, du Cénacle de Sion, et de tous les Lieux saints et glorieux, où ont été accomplis les mystères de l'Incarnation du Fils de Dieu; et de l'Eglise apostolique de St Jacques, frère de notre Seigneur J. C. Que le Ciel veuille exaucer les prières que nous Lui adressons pour la prospérité de votre état, qu'il propage largement tous les biens célestes sur la Personne de V. M. sur l'auguste Famille et sur tout l'état, gouverné par votre puissante Souveraineté. Ainsi soit-il!

En offrant les bénédictions célestes des Lieux Saints, nous déclarons aussi à V. M. très-chrétienne les désirs que mes prédécesseurs d'heureuse mémoire, ont conçus, d'établir des relations intimes et de pure charité chrétienne entre votre Majesté et eux; mais les difficultés des routes les ont empêchés à les exécuter. Les mêmes désirs nous animaient aussi, depuis deux ans que nous sommes monté sur le Siége du St Apôtre Jacques, de faire parvenir nos nouvelles jusqu' aux pieds de votre Trône, et nous avons été retenu par les risques des routes.

La bonté divine daigna enfin, nous accorder l'occasion favorable pour pouvoir faire parvenir à la connaissance de V. Majesté très-chrétienne, au moyen da la présente Bulle, les voeux les plus intimes et les souhaits pleins de considérations et de respects que nous formons pour votre Majesté. Pour Vous donner une preuve plus sensible encore de notre haute vénération, nous avons pensé de les faire présenter à V. M. très-chrétienne par l'entremise de notre Vicaire le très-révérend Archevêque Isaac, et le très-honoré Père Dimothéos, membre du Conseil administratif du Siége apostolique, tous les deux chéris et respectés par nous. Ils ont été chargés aussi de remettre à V. M. très-gracieuse une croix en or, garnie de diamants, renfermant un morceau de la vraie Croix de notre Seigneur J. C. laquelle, nous vous prions, d'accepter bénignement et de la porter au cou comme étant une décoration digne d'un vrai chrétien.

Sire, notre dernier Prédécesseur Jean V, d'heureuse mémoire, fut effectivement heureux d'avoir eu l'honneur d'accueillir son Altesse le Ministre de V. M. Assallafi Cantiva, qui, l'an 1858 de notre Sauveur, a fait un pélérinage aux Lieux-saints. Il a pu bien observer la sympathie que nous avons à l'égard de V. M. et les affections charitables que nous témoignons par effet aux pieux réligieux Ethiopiens qui se trouvent à Jérusalem, et qui, de temps immémorial se trouvent sous la sauvegarde de notre Siége apostolique. Nous avons aussi à notre tour, reconnu la bienveillance et les sentiments pieux de Son Altesse, lequel est, sans ancun doute, inspiré par V. M. très-chrétienne; et que, la personne de votre ministre n'était que le digne représentant des precieuses qualités de votre Majesté.

Veuillez, Sire, accueillir grâcieusement les deux humbles Serviteurs, le très-révérend Archevêque Isaac, et le très-honoré Père Dimothéos; et daignez leur accorder votre audience particulière, et en même tems votre haute protection jusqu' au tems, que V. M. voudra bien leur donner le congé. Que la paix et les grâces de Dieu soient toujours avec Vous. Ainsi soit-il!

Donnée au Siége apostolique de St Jacques à Jéruselem, le 30 Mars 1867 de notre Sauveur.

Isaïe, Serviteur de Jésus-Christ, et par la grâce de Dieu archevêque et Patriarché des Arméniens de Jérusalem, et gardien des Lieux Saints, j'offre avec les bénédictions divines et les grâces de la Ste Cité, mes salutations apostoliques à votre Majesté très-chrétienne, Souveraine de l'Ethiopie. Que la protection céleste et les regards de la Providence divine soient toujours sur la personne de V. Majesté, sur l'auguste Famille et sur tout l'état gouverné par votre puissante Souveraineté.

Nous connaissons, Sire, la haute prudence et l'amour de la justice dont V. M. est caractérisée. Nous nous sommes, de plus, enchanté de voir en votre auguste Personne le vrai type de la Reine,

dont la Ste Ecriture fait les éloges, qui était passionnée de la sagesse du roi Salomon. C'est le même sang, sans doute, qui circule dans les veines de V. M. la même équité que celle de Salomon, qui vous anime. Ces précieuses qualités, donc, qui brillent dans votre auguste Personne, nous ont encouragé à mettre aux pieds de votre sublime Trône, nos très-humbles prières. Nous sommes assuré qu'elles seront exaucées par votre Majesté très-miséricordieuse, pour l'amour de J. C. qui nous a donné en sa personne l'exemple d'humilité et de douceur, et qui nous a prescrit aussi de visiter tous ceux qui se trouvent opprimés et privés de leur liberté qui est préférable à tous les biens du monde.

Animé de ces mêmes sentimens évangéliques nous venons prier V. M. très-miséricordieuse, de faire grâce au Consul Anglais et à ses compagnons, et de leur pardonner toutes les fautes qu'ils ont pu commettre. Si nos prières sont exaucées par votre Clémence, comme nous aimons à le croire, nous serons infiniment obligé, et tout le monde sera charmé, ainsi que nous, de l'indulgence, que vous aurez bien voulu accorder aux infortunés. En faisant cette œuvre philanthropique, V. M. augmentera le nombre de ceux qui prient pour la prospérité de son empire, et pour la conservation de la vie précieuse de votre auguste Personne. Que la paix et les grâces de Dieu soient toujeurs avec vous. Ainsi soit-il!

Donné au Siége Apostolique de St Jacques, le 30 Mars de l'an 1867 de notre Sauveur.

ԿՐՕՆԱԿԱՆՔ

ՍԱՄՈՒԵԼ ՌԱԲԲԻ ԵՒ ԻՒՐ ԳԻՐՔԸ

(Շարունակութիւն. տես թիւ 3։)

ԳԼՈՒԽ Զ.

Թէ ո՞րն է այն մեղքը՝ որոյ համար Էլեայ այն գերութիւնան մատնուած են։

*Ընդ կը վախնամ, Տէր իմ, զլլայ թէ այն մեղքն՝ որոյ համար կործանեցանք, անապատացանք ու գերի լինկանք, այն մեղքն եղած ըլլայ՝ որոյ համար Աստուած Ամենայ մարգարէին բերանովը խօսեցաւ երկրորդ գլխոյն մէջ՝ այսպէս ըսելով. "Յուդայի երեք ամբարշտութիւնքը վերայ ալիսի վոխեմ Իսրայէլը, ու Երուսղէմն ետիսի վախեմ զինքը, անոր համար որ արդարը սուրվով (արծաթով) կը ծախէին" (1)։ Ընե մեք, Տէր իմ, մեր վարդապետութեան համեմատ կ'ըսենք թէ այն ազգար բառը Յակոբայ որդին Յովսէփն էր, զոր Եգիպտոս ծախեցին իւր եղբարքը։ Ես այլ չհասկն ըսեմ, այնպէս կը կարծեմ որ Իսրն Աստուած այս ըսելով ծախելու մեղքը՝ երրորդն չըրատ մեղաց Թուոյն մէջ, այսինքն Իսրայէլի ամբարշտութեանը։ վասն զի քրիստոնեաներս, որունք կ'երեւի թէ սուրբ գրոց խոստմունքը Աստուծմէ ընդունելոյն, մեր վերը բառած վարդապետութեանը պատասխանելով կ'ըսեն թէ Իսրայէլի չորս ամբարշտութեանց առաջինը Յովսեփայ իւր եղբարցը ձեռքով ծախուելն էր։ Երկրորդ մեղքը, այսինքն ամբարշտութիւնը՝ Քորեր լեռան վերայ պղծուն պաշտօն տանելն էր։ Երրորդը՝ մարգարէ սպանելը, որոյ համար այլ եօթանասուն տարի Բաբելոնի մէջ գերի մնացինք։ Չորրորդ ամբարշտութիւնն էր, կ'ըսեն, արդարին ծախուիլը, այսինքն Յիսուսի, որ և վերն բառած պանդխտութենէս (գերութենէ) ետքը ծախուեցաւ։ Ընե մեք, տէր իմ, թէ որ ուղենք վերը յիշած մեր վարդապետութիւնը պինդ բռնելով պատասխան տալ քրիստոնեից, հարկ է որ Յովսեփու ծախուելն առաջ զտնազան ամբարշտութիւններ գործուած ենթադրենք Իսրայէլի ձեռով, որպէս զի Յովսեփայ այս վաճառումը երրորդ ամբարշտութիւն եղած ըլլայ։ Սակայն ասիկայ չեմք կարեր հաստատել ու մնդել

(1) Այսպէս առ աեր. ի վերայ երից ամբարշտութեանցն Իսրայէլի, և ի վերայ չորից ոչ դարձայց ի նմանէ, վախանակ զի վաճառեցին զարդարն արծաթոյ։ Ամովս Բ. 6։ Արտաբերն բնագիրը ֆրեն կը դնէ, իսկ մեր Թարգմանութեան մէջ գտնուած է, և դարձեալ հանգիստ սեռի խնդրոյ. բառին Թարգմանութիւնը, որ ասելի ճշդագոյն կ'երեւի։

ներհակ վկայութիւն մեզի դէմ ունենանուս համար Օննդոց գրքին մէջ, որ Իսրայէլի առաջին ամբարշտութիւնը Յովսեփայ ծախուիլը կը դնէ։ Իսկ Ամմա մարգարէն այլ յայտնապէս կը սահմանէ՝ թէ արդարոյն ծախուիլը չորրորդ ամբարշտութիւն է, որոյ համար գերի ինկանիք, ինչպէս Աստուած կը սպառնայ ըսելով, թէ չորի դարձընէ բնաւ զմեզ Աւետեայ երկիրը։ "Իսկ չորրորդին վերայ չորի վասնեմ (այսինքն չորի դարձընեմ) զանոնք, անոր համար որ արդարը ստրկով ծախեցին"։ Իսկ ինձ ճշմարիտ կ'երեւի՝ որ այս չորրորդ մեղայ համար, այն է արդարին ծախուելուն համար՝ իրաւամբ խրատուեցանք այս հազար ու աւելի տարուան մէջ. բայց ամենեւին օգուտ մի չտացանք զանազան ազգայ մէջ և ոչ այլ ստանալու երբեք յոյս ունինք։

ԳԼՈՒԽ Է.

Թէ արդարն Յիսուս՝ խրիստոնէից Աբրահամի ծախուեցաւ։

Կը վախնամ ու կը դողամ, տէր իմ, զլացյ թէ քրիստոնէից պաշտած Յիսուսը, Ամմա մարգարէին ստրկով ծախուեցաւ ըսած արդարն եղած ըլլայ։ Կը տարակուսիմ՝ չըլլայ թէ անոր համար ըսուած ըլլան մարգարէից վկայութիւնները՝ որոնց կը պատահիմ, զորոնք քրիստոնեայք յայտնապէս ու պատշաճապէս իրենց վարդապետին կը յարմարցընեն։ Իսկ Իսայի մարգարէն առաջին գլուխն մէջ կ'ըսէ. "Ա՛յ մեղաւոր ազգին՝ անօրէն զաւկընեւրուն. զի հեռացուցին զերկինք Աստուծմէ, և անոր սուրբ անունը հայհոյեցին, ու եւս դարձան"(1)։ Նոյն մարգարէն դարձեալ կ'ըսէ. "Ուշադրեցէք նման մարթեւրուս տարուեցաւ, որ իւր բերանը չբանար"(1)։ Դարձեալ. "Ձաւ ու նեցող և տկարութիւն դիտցող մարդ"(2)։ Դարձեալ. "Բրհամարհուած է, ան նոր համար ոչինչ համարեցի զինքը, ինչպէս որ ինքը վարեցաւ, վասն զի ինքը կամեցաւ"(3)։ Դարձեալ. "Դատաստանի նեղութեանը համար ինկաւ. անոր ազգը ով պիտի պատմէ"(4)։ "Յորվզդեանս անօրէնութեան հասմար գամեցի զինքը, ու անիրաւները փերեզմանին տեղ և մեծատուններն անոր մահուանը տեղ պիտի տայ"(5)։ Կը վախնամ, տէր իմ, որ մեր հարերը անիրաւ էին, ու մեծատուն՝ Պիղատոսն ու Հերովդէսը, Կնեան ու Կայիափան, ինչպէս կ'ըսէ Դաւիթ մարգարէն. "Եկան երկրի ամեն թագաւորներն ու մեծամեծները Տառուծոյ դէմ ու անոր Քրիստոսին դէմ"(6)։ Թագաւոր ըսածնիս վերը յիշուած մեծատուններն են, ու մեծամեծ ըսածնիս այլ մեր հայրերն են։

Կը վախնամ, տէր իմ, թէ Յիսուսն այն է՝ որ ստրկով փոխանակուեցաւ ու ծախուեցաւ. որոյ համար կ'ըսէ Օբաքարկա մարգարէն ԺԱ. 21. և Ամմա մարգարէն Դ. 6. և ուրիշ մարգարէները։ Անոր համար կը խօ-

(1) Վա՛յ ազգի մեղաւորի. Ժողովուրդ՝ որ լի է մեղօք. սերմն չարոյ, որդիք անօրինք. Թողին զՏէր և բարկացուցին զսուրբն Իսրայէլի։ Եսայ Ա. 3։

(1) Երբեք ոչխար ի սպանդ վարեցաւ, երբեք ոչ բոլ առաջի կտրչի անմռունչ կաց. այնպէս ոչ բանայ զբերան իւր։ Եսայ Ծ.Գ. 7.

(2) Այր մի ի հարատածս, և գիտէ հանգերել ցաւից։ Եսայ Ծ.Գ. 3։

(3) Զի դարձուցեալ զերեսս իւր անարգեցաւ, և ոչ ինչ համարեցաւ։ Եսայ Ծ.Գ. 3։

(4) Ան թանարհումէն նորա դատաստան նորա բարձաւ, և զազգ ատհնին նորա ո՞ պատմեսցէ։ Ես. Ծ.Գ. 8։

(5) Յանօրէնութեանց Ժողովրդեան իմոյ ի մահ վարեցաւ. և տաց զչարս փոխանակ գերեզմանի նորա, և զմեծամեծս փոխանակ մահու նորա։ Ես. Ծ.Գ. 9։

(6) Յանդիման եկեն թագաւորք երկրի, և իշխանք Ժողովեցան ի միասին վասն տեառն և վասն օծելոյ նորա։ Սաղ. Բ. 2։

սի նաեւ Հայոյն մարգարէն ԺԳ գլուխն մէջ. "Պիտի քակէ ամեն անօրէնութիւնները, ու պիտի ազօթէ անոնց հաւանելուն համար (1)»: Կը վախնամ, տէր իմ, թէ այն Յիսուսը նոյն արգարն է՝ որոյ համար կ'ըսէ Դաւիթ. "Արդարոյն անձին վերայ ուրախացան, ու անբիծ սրտինը պատառուր ընեն. և ասոր համար դուրս ձգեց զանոնք Աստուած. ու պիտի չըսուի զանոնք մեր տէր Աստուածը (2)»: Կը վախնամ, տէր իմ, թէ նա է այն արգարը, որոյ համար Հրեաները կը խօսին ի գլուխն մէջ, այսպէս ըսելով. "Այրդ է, և մեզ է պէտք առնողը (3)»: Նոյնպէս ի գլուխն մէջ. "Երբ դէմքին տեսակը՝ Բրիստոս Աստուած, մեր անօրէնութեանց համար տարուելիցաւ. որուն ըսինք՝ քուրջ քերուդ տակ կենանք ապտակ մէջ (4)»: Կը վախնամ եւս, տէր իմ, թէ ինքն է այն արդարը՝ որոյ համար ըսաց Աստուած Օ աբարիա մարգարէին բերնով. "Վայն զի պիտի ըսեն այն օրը, որն են այդ վերքերը ձեռքիդ մէջ. ու պիտի ըսէ՝ վիրաւորեցայ իմ տանս մէջ. ու պիտի վերցնէ առաջը իմ հովիւս իմ վերաս» (5): Նոյնը ի գլուխն մէջ կ'ըսէ դարձեալ. "Պիտի նային ինձ այն օրը. և անոր՝ որ գամեցին, և պիտի լան անոր վերայ միածին (զաւակի) լա-

(1) Այն վայրաբերեալը եօթանասնից Թարգմանութեան մէջ չկայ:

(2) Բռնացան զանձն արդարոյ, և զարիւն ամբիծ պարտաւոր առնէին: Հաւատացէ նոցա տէր բան աստուածութեան նոցա, բան չարաբերեան նոցա կործանեսցէ զնոսա տէր Աստուած մեր: Սաղ. 21. 23:

(3) Եւ մարդ է՝ և ով ծանիցէ զնա: Երեմ. ԺԸ. 9:

(4) Հոգի երեսաց մերոց առաջի Քրիստոսի. պատճառեան զնովաւ յաջակցութեան խրեանց մինչդեռ մեք խորհէաք թէ ընդ հովանեաւ նորա նստցուք և կեցցուք ի մէջ հեթանոսաց: Ողբ. Դ. 20:

(5) Եւ ասացի զնա. զի՞նչ են վէրքդ այսոքիկ ի մէջ ձեռաց քոց. և ասացէ, ցորս վիրաւորեցայ ի տան սիրելեաց իմոց. Զաք. ԺԳ. 6:

յի պէտ՞» (1): Կը վախնամ դարձեալ, տէր իմ, ըզըսաց որ անիկայ էր որուրը՝ որոյ համար կ'ըսէ Աբբակում ի գլուխն մէջ. "Ընար ձեռքին մէջ եղջիւրներ. հոն պահուած է անոր զօրութիւնը» (2): Եւ քրիստոնէից ատենարանն այլ կը համաձայնի այն տեղուր Յիսուսի մահը կը պատմուի, ու յայտնի կը ցուցնէ. "Եւ Յիսուսի գալով մեռած գտան զանիկայ. ու ա նոյնմէ մին խոց զեղարդը դրաւ ու խոցեց» (3): Կը վախնամ, տէր իմ, մի գուցէ արդարն այն ըլլայ՝ որոյ համար Աբբակում ԺԳ գլուխն մէջ կ'ըսէ. "Ի լոյս տէր քոյ ժողովուրդդ քոյ օծեալ հետ ապրեցընելոյ» (4):

Ի յաջողե՛:

Պօղոս Պարբարէի Աղբիանոպօլէցւոյ
Վէմ ապիանբանոլիէ-նէը:

(Շարունակութիւն, տես էջս 3:)

Վէ՛ նէ տէրմինիպ, պիէր եղբ օլսու պաս մասլահաթըն սէօհպեթինի էտէյօրուդ. ատէպ չհամուհէ գառաար եւզ իսմիհանէ պրագայըպըդ՝ տուշրուլսուման Սոտոմիօլա տէօքիւլլուպ Տէվլէթի Թաճիդ էտէճքէրը տէյինը մի լսիկեր: Կէլէն մահաէրլեր չուվալ տօլսուբար. եաղըլանըսըրն տէրհէմինի տաէմ եէսէ, Թաշ իսթէրլի օլսա՝ տայանամազ. զերա էվլատը փէտէրինատն, փէտէրի

(1) Հայեցայն առ իս փոխանակ կաթաւելոյն, և կոծեցին ի վերայ նորա կած իբրեւ ի վերայ սիրելւոյ. և սգալարեացին սգալար իբրեւ ի վերայ անդրանկան. Զաք. ԺԲ. 10:

(2) Եղջիւրք ի ձեռին նորա. և հաստատեաց զսէր տատանել զօրութեան իւրոյ. Աբ. Գ. 1:

(3) Բայց իբրեւ եկին առ Յիսուս՝ և տեսին զի այն ինչ մեռեալ էր, ոչ խորտակեցին զոտսն նորա, այլ մի ոմն ի զինուորացն տոպրակ նոտրա. Յով. ԺԹ. 33:

(4) Ելէք ի փրկութիւն ժողովրդեան քո՝ փրկել զօծեալս քո. Աբ. Գ. 13:

եվաղնեան , գարատաչը գարատաչնեան այդըցյօղլար . պիրիպիրլինէ տիւշման նաղարը ինչ պագտըդըլար : Ակնին եվաղնեը պիրի այարատա ակնին եաւ պնեան , ակն հօշանիջումըն : Կասդ. քի Ավգնհիատրը փանաս խամինաէ պիր ուշագ , Ինկիւբիւէ էնկյօղ , օրտան չէ վիսկյօղար . վէ փէտէրի կէլիպ էվնա ալնը կէօթիւրմէք խատէոիկինաէ , եվ լաոր ոէմիշ քի , պէն եէնի հաւատ քըմը պուշտաւմ , գայրը կէլմէմ ակնին եանգնա : Օաւագը փէտէրի ադլայագ թագ կէրի ոէօճնիւպ կիլմիշ : Բրնատա էֆէնոիմիզ օգմաղար քի հէթոնոպագ ը հաւատքն կէթիրին , պէն հէթագ նմն մնայսմ քի պէնի հաւատքս տուվէմ էտկյօրտան . ոէյինէ մի քի ոէնոէ պէնիմ քնէնոէմոէ միւտէղ օլմուշտն : Տահա պուս միսկինս իշլէր չօգ , քի ոէմէք խատէմէմ :

Իմոի ոիւշնիտիւք քի , ոօնդրա պունտն էօնիս ագամայդզ , իդղէթլիս Ա՛վգագարընդզ կոչ պիր գաչ մէճնէս էթոնք . պուս պիրիպիրիմիզ կոչ օլան խաւսուվէթ նէոտէն իդէթիգա էտկյօր , անդայդմ ոէօնք . չինդի Ասատ բիչ հայրընդզ պիրոէ գաղատ էտկյօրտ՝ սիդոէ . վէ կոչիպոէ Հայդզ . պաշկա մի կէթէլէրէ ոէօգնւմ եօգ , օն ըրտան քրիստոնեայ ադդըգա :

Վէ պիրոէ սօրագմ, ոէնոէք , Ասատ հայրընդզ : Ձնքաղդ դարձնա . օտա ճէկնագ էտկյօր Յաճա խոպտաուսմա քի , " Ասէք այտգէս ընչ կաղաք դհաւատացի քան , և դուք այս պես հաւատացէք յամենասուրբ Աստղածէնն ", և այլն : Իմոի հաւատքընդզ օնա ասրագմ քի փէտէրիմիզ պիր . նագդ վառիկէթ էթմիշ էոէ , պօրճնաւորուդ էջոէ ԹուԹնագա : Օ՛ հաւատք ադդա քի Հայդզ եկէղեցի ատգ ադդօր չինդիկոէք , վէ հիչ շաշմադդ ադդա . էկէր պիր էպոկքնդզ , եա պիր հերեսիկոսդուք ադարադնդզ պիդոէ , Ասատ ասրիչդ ադդըն , դնդա օնուն գագուզ էթոնկինի՝ պիդոէ գագուզ էոէյօրուդ : Նիճէ քի քենոէ էվնագա սուրբ Հրիստակէս՝ Ակկոյ սուրբ ժողղունն հանգանակինը կէթիրոէնոէ, սուրբ Ասատ հայրընդզ տաճկ գադուզ էոէս՝ " Ոոկ մէք վառաւուղ բնայսուք " տէյիսլ իմդա գօր . պիդոէմ սուրբ Նիկողէոզի տէ չինդիկ գադուզ էթմիշ տիր :

Ադդէ իոէ պիդզ Ասատ հայրը մըղոան նէ վագդթ այրընդզդ՝ անդայագդա. քիմ այրընդզ , քիմ գադնդզ . դնդա էօդէ թէհնոէկ օրնոայօր քի՝ Հայդզ եկէղեցիկ կիրենէ՝ արձակուս եօգ . գադագաղնդզ տաճկ տէւշէրոէ՝ կիրիպ ադնայնդզ , դնդա Հայդզ եկէղեցի վէ Հայդզ հերեսիկոս տաւրդար. քի համաստա պիրինկիզ հատա պուս մէճնէսէ ուրը, ընդրին տաղնը վերնիս. նագդ էթոն քի՝ տէւշնէ իդէ պէրատէր եկէղեցիմիզէ կէտնի իշնէ՝ արձակուս վերնիչօրնդար: Պէօդէնիզ իդէ Ֆիդրինկիզէ շնուգնէ պագ բադմընշադ ադդա , վէ պիդոէ գօրգուչօր տունուդ՝ քի պուս գօրգուս բադնուգադշ տաԹիւն գօրգուստա տէնկինդը, եղոէթ գօրգուադրնդզ քի՝ չնուրնուք Թահմիադդա մը պտոդչօրուս: Պունուս պիրէ գադագ համ ատա իոէմիս , եա իդէ պիդոէ Ֆիդրինկիզդ շնգնէնոէրինդ՝ Հայդզ եկէղեցի հերեսիկոս տաւր տէչկինէրին տիր Թագպիրամ :

Ընդատագ քի պուս պիդ հերեսիկոսդուք վէ ուգրատատագդք գաղկատ ադդա . պիդէոէ շնուն Ֆադդ օլաս քի պիդէ դնմ քիմդն կիսնիսնոէ , ներեոէ , վէ նէ մնագատահ իդէ պուս միսկինդ կիրնդ միշ էոէ , ադդայագդ պաւգագդ : Ընդաշադդը քի պիդ Ֆիդրենկ եպիսկոպոս , Խադդագնմէտա խամի իդէ կէնդոզ Հայդզ ատան սեմէթինէ , Ասատգա ոէօդգէրէն մնհատուոէ՝ քի Ընճէմոէթատա ադդը , վէ

պիր գաչ քիչի քհնոմնէ ձէլլ խաչյօր։ Պուհու իշխոխ Աշայի վարդապետ Ալքեցի, կհնոմի շայերտի Յօհան գըռ նեցիվ եօլըայօր քի, վար պագ՝ պու նէ մռպահաթ տըր տէյիս։ Օտա վարըլ պիր օլըպ՝ մէրձիմէի ֆըղընա վերյօրլար, պիզ պու Ֆայ աղգընը ֆիրհնիկ էտէրիզ տէյերէք։ Պաշանկըձը պէօյլէ օլըյօր. վէ Ալճմ շահը իշխոխ Ֆայլար ֆիրհնիկ օլսուրար տէյու՝ ջօզ հա ասրաթ էտէյօր. պիհն ատէմտհէն գնա, տէ Թէկֆ օլսուգսան ասնդրա՝ միզ լէթիմիզհն վերուշան օլմռզնա տահի սէպէպ օլըր։

Շ խոմի պիզտէ պու Ֆայոց տղ գըմըզդն իչհնտէն խռտվռթիւնը գալ ապրմագ իչհւն, պիր չհֆա սիվալ էթ՝ տիք քի՝ Ֆայոց եհեզէկյ ուղղափռռ մը, եօգաա տէյիզ մի. էհկը ուղղափռռ տէրսէն, պիր սէնէթ խոթէկէճէյիմ չհմռիքի պուլռնռնզարտան, վէ ճիւմ լե էյալէթլերե Կոնգակ տաղըսաճաղ զըմ քի, պուհռան պէօյլէ պիր նիզա տահա էթմէկէսհնիզ, վէ մռհռպկէթ իզէ կէչհնէսհնիզ։ Էհկը ուղղափռռ տէյիզ տէրսէն, օլմռտըզդմը պահռա պիզ տիր. նիհճ քի ահռա օսրաճագ օլսռմ, շռ էլհռահքի գռռագռնդն պուշը քհհ րիպռմ մը տըր, պալհռմի մի տիր. սէնռ տե էհկը թռնկըզռան, քհհրհզարտ խռ՝ քհհրհզարտ տէրսէն, պալհռմի խռ՝ պալհռմի տէրսէն։ Միւռլհմ ճէվռպ վերսէնէ. նէ՞ հռճէթ պիրերը պիրերը ճռն գռգռնռճագ. պհնի խռթեռթ էթ, պհն ժողռվռբդըմը խռթեռթ էռէրհմ։

Սիզ գռռզռռտհռզ, պիզէ տհ մհմ. պիզհն էօնհվռնհվէ տիռշհն քհօ ռէմհ տէրհմ. սէն պռհռա խըզռարդըրն տէյօրսռն. քիմհն մռզհնի չռլռմմ, նէ՞ վռդրթ չռլռմմ. նէրտռե ռագըռտրմ. պօյնռռմռ ճէպհմի եօզռա. էվհռճէ՞ մի ռագըռտրմ, ռռհռռրզրմռռմ մը ռագըռտրմ։ խռճօն (իռռռունք) խռթէյօրռմ, խըզռռզդըզդմը խռգռթ էթ. զիրռ տհ լհն քհմհի եօզ՝ չօզ շէյ սէօյլէր. ռռռ նռռ խռթէռհկհնհ սէօյլէթմէկզ լէր։

Վ է պռռնռռն խռզէրհնէ պիր մէճ լհռ տռհռա քիռշռռ օլսռռ, վէ խզհ թռռքիզն երեռէհլ Ալմիռռլռրը ծնռռա մէվ ճռռա խոհ։ Ի ռռռռռռրիչ հռյրըմըզդն վէ Ռէրհռա շնորհռլհնհն վէ ռռռրը ե՞ կհզհզհմհզռռհ օգռռնռռն քհմռռզդրըզ ռ, բռյռզդմ, քի կհնռհկէր տե օգռռրըզդ. ռռյրը քհմռռզ ռրռռճյռզդմ, քի չօգ ճռռռռռռռ վռրդռպհպռզէր կհնռհ գըռ ռռզէրհ միռճհռռհնճէ եռզմբչռզդ, քի գռպհզ տիր պիր էգօկքհզք օլռ պհզհն, զհրռռ ճռռռռռռռ տրդրզռ. վէ Թռռռ ֆհչհռէն օգռռմռռշզռզ Թռյհն օլռռ ռռռն, նհրռռէ վհռրհռռզ վռր խռ՝ ռռ, ըռյռզդմ տէյռռ մէճհռռռ գռռռր վհ րհզռռէ։ Վ է պհզռռէ ռյրը ռյրը հէր պիր բհռռհնէ՝ Վրհփռր չհզհպհհ, Ռռհճռռ ռ զռյռ, Թրռնկըռռզռռէ Յռկռր ռզռյռ, Թրռնկըռռզռռէ Յռվհէփ ռզռյռ, Վրռ ճրզռռէ Ալնռռ ռզռյռ, վէ տռհռռ ռռրհզկէրրհնէ. վէ հէր պհրհնէ տէֆռ Թհն սհռռզ էթռէք քի՝ պէօյլէ գռռռր վհրռռհնճ մի. ճհռռճհզռռէ ճէվռպ էթռէք քի՝ գռռռր վհրռռք. վէ ռնպհշ հրմռ կհռռնէ գռռռռր կհռն գռռռռռլռր։ Վ է հռռճռռռ ռռրռռ տիրռգռռ Թռռգռռր վռրժռռգհռ տէռիքհ, մհնռռզհպ խռ վհ րհզհն գռռռրռռ պիրհր խռնշռ վհրհզհն քի՝ ռռնռռռռռզմռռն. վէ մէճհռռ տէ՞ տի՞ք, նէ՞ հռճէթ, պռռգռռռռր հրռռ ռռռռ Ռմիրռռրըն էօռռհռ պիրհր խռ՞ ղռ ռռր։

Կհռնհռ պհհթռռքռռռ՝ պռգռռրդ կհ լհն կհռէն օլմռռռ. հռռպհր կհռնհռ ռռքռ, ռռռռվհթ հթռռքռ, կհռռհ կհզհն ռռ մռռռր։ Ռնռղռռ Ռհհհռռ ռռհիրռռնն ռ ռռռռռնռռ կհռհռռ՝ Ռհհհռռ ռռհիրռռռ վէ մռհռռռհռ Յռվհռռնհէռ էհզհպհհ տէ՞ միշհզհր քի, պհղհռ ռգռռմռռշզռզրմըզդ (վռրդռպհռռր) կհզհմհյռզդր վէ կհզհմհռ

լեր. անկէր տակին մէյնուս օրնուզ՝ պիտի խոպէր վէրտիքէլէրինտէ՝ զանն էտէրիմ քի կէօյ պաշլամա կնոմի։

Վէ ատմիշլէր քի՝ պիտի խլին եօդ։ Ընէպ նէ տիւրլինյէ խլին եօդ. էօյլէ խէ սիզտէ անկրաւ առէմլէր սինիպ, պարմաղդաս գարանլըդ տէրտինիպ, քի նոյին մադրապարէ վայ վէրիպ էօյլէսինէ. "Վայ որ տակիցէ զգան խուապ, և ըզբ խուապն ըզդա"։ Վէ էկէր ուզդափառ տէյիպ տէմէղ խլին եօդ խէ, զահէր ուզդափառ իմիշլիդ քի՝ խլին եօդ իմիշլէի տիւրլիւ միւթէհիմ օլտուղնուզ։

Պէն սիզէ եկէղէցիյէ կէլին կէլմէյին տէմէյօրում. անճագ ըռդղմըն խոթէյօրում։ Ինն պանա տէրհօշտուն տէյօրտուն. կէլ տպղըմը գօդլա. պէնիմ մէյհանէդ կէլմէյիմ եօդ. չարապ իչտէխիմ եօդ։ Իվէր օգուտմագ պիպիտէն, կէլ ճէվապ վէր՝ Վեռտոս առաքեալն թէնպիհինէ կէօրէ. "Պատրաստ լոյէք առ զպատռասխանի՝ որ խնդրիցէ ըզբան, որ է վասն յուսոյն ձերոյ"։ վէ անըմի պէնիմ էքսիքլիմի։ Ոգուտմագ պիպէզտէն, նէ պուս գատար անմեղ ժողղովրդուն էօնիւնէ տիւշմիւշլին վէ գանըարընա կէրէկօրտուն. վէ քիւֆր էմէյէրէզ տէպէպ վէրէկօրտուն մորգարէնին տէտիղի կիպի. "Վ ատան ձեր անուն իմ հայհոյի"։ Պէր առէմ պիր կիւնահ իշլէրսէ՝ Քրիստոսը խոչա չգգարմազ օլուր. եա պուս գատար ժողղովրդա սէպէպ օլուպ կիւնահդէքար հէրէյօրտուն սէնինն ըահաթըն իչիւն. Քրիստոսու խոչա չգգարմադ գոչ տիւրլիւ օլուր։ Պէր առէմ ֆուգարայա ատտագա վէրէրէկ, Ալլահա վէրմիշ օլուր. եա գարտաշընա էմէտիղին քիւֆր քիմէ տիր։

Վէ տէմիշլէր քի, քէնդուտ խլէ սէօյլէյէլիմ. քի էօրիւմէձէք նէ գատար ատարատա՝ ծնուն կիպի լագըրտըըրըն պատը կէլմէզ. էկէր չիմիսէտակ օլան վիճաբանութիւն քիթաղըրը պէր տէվէկ էիւքէմէք՝ գալըրտամազ, պիր կէմիյէ տօղրուբտուգ՝ ալտանազ. վէ էկէր վիճաբանութիւն էմէմէք խգթիզա էմէյէ, մահչէր կիւնիւ սատի ծնպէրէկէք լագըրտը պուլտուգ պէօյլէկ պիր լէվիլ։

Պիզէտէ եէմին վէրտիրիմ, վէ խոշճմըտանքընըզդա հավատէ էտէրիմ, պարատիսի օլասընըզ, պուս սէօյլէտիմ ճէվապսըզ իրտաւունք մը, անիրտաւութիւն մը, նէ տէյտինիպ։ (պէր ուրդղ տէտիկէր քի՝ իրտաւունք տըր։) Ունատտա էմէմէն, ատաշճատանք օլտուսուն սիզէ, հապգըմ վնդ մը՝ եօդ մը, (կինէ ճիւմլէսի պիր ադըղ հապ վէրտիկէր)։

Պիլէրիմ քի ճիւմլէնիզին ադըը էրը սէօյլէտիքէրիմէ, վէ սիզին պիզիմ ֆիգրիմիզ միկլէթ ղայրէթի տիր, վէ պիլդիրմիմ քի եիւրէյինիզտէ պիր խոշճմըտանք պէօճէկի գայնայօր՝ սիրէկնը, նասրդ տաէմ օրա պիլդիր քի՝ կէնատի միկլէթինին ղայրէթինտէ օլմասըն։ Ոնուն իչիւն պուս կիւն սիզի տավէթ էթտիմ, սիզտէ կէլտինիզ. պիլդինիզ քի՝ պուս էթտիմի սէօհպէթէրէր՝ խղչէթլի Ամիրատարընըզդա սէօյլէմիշլիմ, վէ մագ ըահաթ պուրտատա գալագ քի՝ ճէվապ վէրտիկէր կէյէճէկիզ. պիզտէ տիւշճիւն տիւք քի, պիրտէ էանաճի ատալարընը զատտա պիլտիրէյիմ, տէմէյէսինիզ քի՝ պիզի տէ տաէմ եէրինէ գօյուպ չագղրմազը տէյթի մի իտի, քի պիզտէ պիլէյիմ. վէրա գատիկտիր՝ պաշկա տիւրլիւ Թատրիճ էտէրէկէր սիզի, մանիւմիւնիւզ օլտուն քի, պիր սէնէճէկն պէրի պիզիմ տէտիկինտէ պուս տուր, քի շիմտի տուրյտուն։

Ինձիմագ ագը սիզի Թահրիպ էնտինէրէ պիր խատարէթ Թէտատիւճ էթտիկինտէ՝ տէրհինէթիտի սիզէտէ տուդունա պիտը. պիտ հատէր վէրտիք վէ

պօրձաան գաւթաւլատաւ։ Օ՛ան ե՛ս ահէսմ՛ քի ակը երլսան պէրի պուս գաւ ատար նաահհէթ, պուս գատար թահամ միւս քիֆայէթ եղծաի վէ աշալը. լա քին ակը ձիւղի տահա ատար էտէրիմ, չիւնքի ուխտ եղծանք՝ տատըմացաձաղ ղաղ. լաքին ատարէ թադաթ գալմազ սա, քիմ սիկեր նէ զաւհուր էտէր, սի լա պուս մադահաթ տուրմազ։

Նամազ փէտէր օլսահնար քի կինաի եվատանը ահօյէրեւհատ ահօյերքէրտէ ձանը պըղատմազ. սիպտէ տուրը Լուսատրիչին գուզուլարըմընըզ. տուրը եկեղեցինին եվատրանըզ, վէ եվատ տըմընըզ. ասնդտա կինէ պէն ահքյատ ձաղատ։ Ընձա իշ ահերձէօնտէն Թաշտատ՝ պէնիմ գատահաթըմ եօգ ուսը. գատիլ տեր Տեվլէթ պահա ասր սահ։ Ա՛ է պինտէ ձէվապընը վէրէմէզ օլուրսահմ. պէն անդտարտմ, սէպէպ օլանըտր ահւշինտինէր։

Թաթէր իահմ ձիւմէնիվէ չըպըրըպ պիլտիրմէզ, լաքին Թահմիանա օլմադըն ահէպ նէ վար ահյա, կինաի կինահ նիպէ սէօյլէտիւիմ ձէվապտարը էյի Թադրիզն, վէ ահպադահը տուշինտին, սիպտէ պօրձաւ գաղմադասընըզ՝ պիպտէ։ Ա՛ է պահնաւ տահի պէօյէ պիլմէն քի, օսմանճադ տէյիւիմ, վէ պիտադահտր տէյիւիմ. նէի չէյի հէլէ էյի ֆիքրիւ նիպէ ալըն. չիմտիկնը պուս գատարձա եղծիը պ։

Խօսքը կատարած և պահպանէ ըստ լաւ արձակեց Ժողովուրդը։

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՆԻ ՈՒ ՓԱՂԱՔԱԿԻՐԹ ՊԱՏԱՆԻ

(Շարունակութիւն, տես երես 2)։

ԺԱ.

ՄԱՐԴՍ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ Է

Բայց որպէս պէ մարդ կարենայ միշտ լաւ ապրիլ և աւելի խօսք ու բան հասկցող ըլլալ. հարկաւոր է որ ընկերութեան մէջ ապրի իր նմաններուն հետ։

Ա՛հ, ինչպէս խելօք ու ախտ ենք նոր ծնած աուենիս։ Չենք կրնար առանց մի վայ կենալ. պէտք է որ միշտ մայրերնիս քալեցընէ, կերակրէ ու մեր անկողինը պատրաստէ։ Տարուան մը աւելի կ՛ըլլանք ու դպրոցի չենք կրնար ծառել, և հապա թէ ոտքերնիս կրնան նանք չարժել. չենք կրնար ոչ բան մը հասկընալ և ոչ ալ մեզի հարկաւոր եղածը յայտնել։ Թէ որ միտակ ըլլայինք, մեզմէ աւելի ուժով հարեւանուր կենդանիները զմեզ ոտնակոխ ընելկ՛ուտէին. թէ որ ծնողքնիս զմեզ չպաշտպանէին, չհատուցցնէին ու չը կերցընէին, սովէ, ցրտէ ու նեղութենէ կը մեռնէինք։ Օ՛գտակար է Նախախնամութիւն. որ իրարու ձեռնտուութեամբ կարօտ ըլլալու համար մէկ զմէկ կը սիրենք։ Որովհետեւ ծնողք կը սիրեն իրենց տղաքը, մտածելով թէ օրշաւ օգտակար կրնան ըլլալ. իսկ տղան ալ ծնողքը կը սիրէ իրենցմէ ընդունած բարերացը համար. և երբ որ առ պիտոյքը կը դադրի, սէրն ու երախտագիտութիւնը անոր տեղը կը բռնէ։ Տղան ուժը կ՛աւելցայ ան միջոցին որ ծնողք կը ծերանան, կը տկարանան, և կարօտ են որ տղան զբնեք հոգայ, ինչպէս որ իրենք զինքը հոգացեր են։ Ախտիտով կը ձեւանան ընտանիքներ, ու անոնց ամէնքն ալ կը կազմուին ցեղեր, քաղաքներ, աերութիւններ ու տպրեր։

Թէ որ մարդս առանձին ապրեր բոլոր օրը ուտելիք գտնուելու և զանոնք եփելուն զինքը պատշտպանելու պիտի զբաղէր. իրեն տկար ըլլալովը զբաւարներէն պիտի յաղթուէր. կեղնակութեան, բարիք ուզելուն, ուրիշին օգնելուն, կարեկցութիւն զըս-

նալուն համը պիտի չառներ. կը ա-
մեն կատաւութիւնը ինքիմքի պիտի
հոգար. անանկ որ իրեն տուն ու
դեռատ չմնար համար ամբողջ տարի
ներ պիտի աշխատեր ու ժամանակ պի-
տի չառնէնար բնաւ ար հեռուն մը մէջ
յառաջադիմելու, և ոչ ուրիշներուն
գիտցածը սովրելու. մէկ խօսքով նեռ
ըլլեմ, դէշ ու քիչ պիտի տպրեր։

Բայց Աստուած տեսաւ որ մար-
դուս միայն ըլլալը ազէկ չէր. ուստի
տպաւորեց սրտերնուս մէջ ատ փա-
փաքն, ընկերական վիճակին հարկը և
փոխհատկի մկսմէկուս օգնելու ձիրը։
Ջեզի աղայութեանդ միջոց, ան պա-
տահեցաւ, ինչ պատիժ ամենեն աւելի
ծանր կուգար. սրդեօք ընկերներդ
բաժնուելով միտակ մնալը չէր մի.
մարդ պահել սիրայ ու երբ մարդ-
կանց մէջ եղած միջոցդ նեղութեան
ու մնաձուսութեան վայրկեաններ ու-
նենաս, ու քեզի անախորժ ու գէշ
երեւնայ ընկերութիւնը, մտածէ թէ
ինչ կ'ըլլայիր եթէ ընկերութենէ զուրկ
մնայիր։

Յ.Օ.

ՄԱՐԴԻԿ ՀԱՒԱՍԱՐ ԵՆ

Ոչ թագաւորդ աշխարհի, ան
գիւղական, ան որ տարին հարիւր
հազար ոսկի. լիրայով ալ չես կրնար ձան-
ձրութեան ձեռքէն ազատիլ. և դուն
որ օրն ի բուն աշխատելով հազիւ կըր-
նաս քիչ մը հայ ձեռք ձգել, դուք
պատասխան տուէք ինծի. Ոչ ե ըսեր
զձեզ։

Օ՜ամենն ալ Աստուած. ամենքն
ալ նոյնպես բաղկացեալ են անմահ
հոգիէ ու նիւթական մարմնէ մը. և
հաւատարապես ամենքն ալ երջանկու-
թեան կը փափաքին։ Կը տեսնամ սա՝
գերեզմանոցը. ինչ տարբերութիւն
կայ հոն ակռաջ ու ծառային մէջ, մեծ
կալուածատէրին ու խեղճ աղքատին
մէջ։ Արեւը թիւղ փոս մը բաւական է
հաւատարապես ամենուն դիակին հա-
մար. և հոգինին Աստուծոյ առջեւն
է միայն իրենց դատքննութիւնը։

Սեռը, վիճակը, դաստիարակու-
թիւնը, կրթութիւնը զմարդիկ կը
զանազանեն. այլ այս զանազանու-
ները վիճակի են միայն և ոչ բնու-
թեան. խանձարուրց մէջ եղող տղան
և հանուն նահատակ մարդ մը նոյն իրա-
ւունքն ունին ապրելու. բայց առա-
ջինին քիչ մը կաթ բաւական է, իսկ
երկրորդին ուրիշ շատ բաներ ալ պէտք
կ'ըլլան. առաջինը անկարող է ինքնի-
րեն գանելու իր ուտելիքը, և ուրիշ-
ներէն պէտք է որ տպատէ, ուր երկ-
րորդը ինքնիրեն կը ճարէ։

Նե ոչ իսկ հարստութեան ու կա-
րողութեան զանազանութիւնը տար-
բերութիւն մը կը պատճառէ բնու-
թեան, այլ մանաւանդ ամենուն հա-
ւասար ըլլալէն առաջ կուգայ։ Ան-
կաս, Կիրակոս, Թորոսը վաճառակա-
նութեան համար տակ դրին. առա-
ջինը դրաւ հազար գահեկան, երկրոր-
դը հինգ հարիւր, երրորդը երկու հա-
րիւր. երբոր հաշիւնին կը տեսնեն,
իրաւացի է որ Անկոսը Կիրակոսին
կրկինը առնէ, վասն զի աւելի մեծ դը-
րամագլուխ դրաւ. թէ որ ամենուն
ալ նոյնչափ տրուէր՝ Անկոսը իրա-
ւունք ունէր գանգատելու։ Այսպէս
ալ ընկերութեան մէջ ով որ շատ կ'աշ-
խատի, ով որ աւելի բարի է, ով ա-
ւելի արդիւնք ունի, իրաւունք ունի
մեծամեծ դիրքերու ալ վայե-
լելու, և ուրիշներուն ալ աւելի սիրե-
լի ու մեծարելի ըլլալու, որովհետև
բարիքներ են։ Այս ըսելով, չենք հաս-
կնար որ ամեն մարդիկ նոյն ակլոլն
և նոյն վախճանը չունենան, և կամ
թէ ամենքն ալ՝ որ բան ինչեան այլև

"այլ ձամբով առաջ կ'երթան մի և նոյն տեղը չեն երթար. սա պատճառաւ ա մենքն ալ մի և նոյն պիտոյքներն ուզենն, և ասոր համար պարտական են և կրնան իրենց պիտոյքը լեցընել։

ԺԱ։

ԻՐԱՒՈՒՆՔ ԵՒ ՊԱՐՏՔ

Պարտական են և կրնան. Ուրն առանց վնաս կեցած են մարդուս պարտքերն և իրաւունքները։ Ամեն մարդ առելծուած է Աստուծմէ միշտ լաւ ապրելու համար. ընկերութեամբ կ'ապրինք զմեզ պահպանելու, մեր վիճակը լաւ ցրնելու ու կատարելագործուելու համար. ուրեմն ամենքն ալ իրաւունք ունին ան ամեն միջոցներուն ձեռք զարնել որ իրենց բարեկեցս ապրելուն համար հարկաւոր են։ Ընկերութիւն ամենուն բարւոյն համար եղած է և ամեն մէկուն բարին ընել է. ուրեմն իւրաքանչիւրին պարտքն է իր բարւոյն եռանդ ըլլալ. այսինքն ըստ վախճանին գործադնել իրեն ունեցած իրաւունքները։ Ամեն մարդ հաւասար է. ուրեմն ալ ամեն մարդ ալ նոյն իրաւունքն ունի. և հետեւաբար ամենուս ալ պարտքն է ուրիշին իրաւունքը մեծարել. Թէ որ կ'ուզենք որ ուրիշներն ալ մեր իրաւունքները մեծարեն։ Կնաճ գիլքդ կամ մեկէն ընծայ առածդ քու իրաւունքդ է. ուրեմն ես ալ պարտական եմ պանիկայ քեզմէ չյափշտակել։ Աւսպէսով ամեն մէկ իրաւունքի հակառակ պարտք մը կը յառնէ, պարտք մը իր մէջ այսինքն մեր իրաւունքը ինչ վախճանաւ որ ստեղծած է, նոյն վախճանին համեմատ բանեցընելու. եւ պարտք չունի՝ ուրիշին իրաւունքը մեծարելու։

Հիմա քննենք Թէ ինչ կերպով մենք պէտք է գործածենք աս իրաւունքներն ու պարտքերը։

ԺԲ։

ԻՐԱՒՈՒՆՔ ԵՒ ՊԱՐՏՔ ՊԱՀպԱՆՈՒԹԵԱՆ

Կիրակի օրը ներկայ գտնուեցայ ժողովատեղի (առաջնորդի) մը քրիստոնէական վարդապետութիւն բացատրելուն ժամանակը, որ տասնկ կ'ըսէր։

"Մի սպանանես". Աստուած մեղի տասնկ հրամայեց. բայց դուք երբ որ խղճերնիդ կը քննէք խմնասալու համար Թէ արդեօք Աստուծոյ կամքը կատարե՞ր էք Թէ չէ, մտքերնիդ կը դնէք Թէ աս պատուիրանքիս մէջ զանցառութիւն մը ըրած չէք. որովհետեւ բնաւ մեկը չէք սպանած և ոչ ալ մեկուն մահուանը վախտքեր էք. բայց ասիկա արդեօք միայն բաւակա՞ն է։ Աստուած ձեղի իբրեւ պարգեւ մը տուած է կեանքերնիդ. պարգեւ մը տուանց որոյ չէք կրնար ոչ աս աշխարհքիս բարիքը վայելել և ոչ ալ յաւիտենական բարեաց արժանի ըլլալ. ուրեմն իրաւունք ունիք կեանքերնիդ պահելու, և պարտական էք յարգելու զայն ի ձեզ և յայլս։ Ուրեմն ամենքը կրնան ու պարտական ալ են իրենց կեանքը, զգեստ ու բնակարան հայթայթելու, իրենց ուժն և անդամները պահպանելու, և կարելի եղածին չափ անանկ բանեցընելու՝ որ իր բարւոյն պատշաճ ըլլայ։

Պէտք ղարտնախ-է։

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

Ընդհակառակ Թուրք իմացութեան էին քաղաքիս նորընտիր կառավարիչ վսեմ Նաղիք փաշային գալուստը, որ մեհանդէսով ընդունուեցաւ և 21 ռումպ արձակուելով անոր ոտքամբ ժամանիլ

քաղաքիս աւերուեցաւ : Քանի մի օրէն յետոյ, ինչպէս սովորութիւն է՝ քաղաքիս երեւելի խալամաց, ժողովք անդամոց, և երեք վանաց աւագ Թարգմանիչներուն ներկայութեամբը իւր հոգւոյ վարուցը կարդացուեցաւ. որոյ աւարտելէն յետոյ ինքը Վ. սեմ. Նազիք փաշային ոտք ելլելով քաղաքիս մէջ ամենապատիւ, ի լուր բազմութիւն ունեցող անձնաւորութեան մը հոգեւոր հանդիսականաց առջեւ կ'երեւէր իւր ամենայն ուժգնութեամբ, որպ աստիճանաւորութենէն յայտնի կ'երեւէր իւր ամենայն զգայմունքները, քաղաքականութեան մէջ կրած անտարբերութիւնը՝ որ նոյն իսկ իւր Տէրութեան սկզբունքն է, ինչպէս և ինքն ալ բանիւ բերանոյ կը վկայէր և ըսէր ի պաշտօնէ կ'իմացընէր իրեն յանձնուած հրամաններն ի գործ դնելու, այն է հաւատարմութիւն հզօր պատակ և անհպատակ ազգաց, խալամոյ և ոչ խալամոյ՝ առաջի օրինաց և իրաւանց սերմութեան. անաչառութիւն, արդարասիրութիւն, քաղաքականութիւն ընդ ամենեսին, պաշտպանութիւն տկարին և կէս առ կէս գործադրութիւն Կայսերական հրամանոց և Նորին մարդասէր կամաց : Ասանք են և պիտի ըլլան իւր կառավարութեան սկզբունքը, ինչպէս յայտնի կը վկայէր իւր հրապարակախօսութիւնը Վ. սեմ. Նազիք փաշային : Հրամանակը կարդացուելէն օր մի յետոյ, փութացին Ամենապատիւ Պատրիարքութիւնք, Ս. Ժ. Հիւպատոսք և երեւելի անձինք ընտրհատորելու երթալ, որոնց խրատներն բան առ բան կատարելով պատուել զնոսին :

Նախորդ կառավարիչ Իզզեթ փաշային՝ քանի մի օր Յունուց վանքը բնակելէն յետոյ մեկնեցաւ ի Կոստանդնուպոլիս հրամանի Բարձրագոյն Դրան :

— Վ. սեմ. Նորընտիր փաշային, մանաւանդ սքանչի զօրաց հրամանատար Վ. սեմ. Իւր փաշային արժանաւորութեամբը սաբր Օսմանի եւ ուրիշ չատկացեալ աւուրց հանդիսաւոր Թափօրները ամենայն խաղաղութեամբ կատարուեցան առանց ամենաստիքրիկ անհանգստութեան և վտանգի պատահելու, որ ոչ դոյզն նշանակութեան արժանի է : Զեզ այսպիսի հոգեւոր հանդէսներու մասին ունիմք գանգատելու առիթ մի, այն է սաբր Օսմանի խթման այսինքն՝ ըստ աւանդութեան ժամանակ քանի մի քրիստոնեայ օտար հաստատակութեանց անասնոց և այլոց դակ աղաղակները և անվայել շարժմունքները, որոնք հին աւերդատաշաստութենէ մի մնացեալ նշխարներ են դամիկ ժողովրդոց քով : Հին ժամանակ, այն է խաչակրաց օրերը լսուին կղերը իւր բարեպաշտ և միամիտ ժողովրդեան հետ սովորութիւն ունէր Փրէէ Ելէոն և Քրէյերէ դոչելու նոյն ժամուն միջոցները, յորում սրբազան լոյսը (le feu sacré) պիտի եղնէր : Այն արարողութիւնը հիմայ ճիշտ կը կատարուի արեւելեան եկեղեցւոյ ձեռօք, միայն Փրէէ Ելէոն բառը լէ-լէ-լէ-ի փոխուելով, որ Յեղեսի կանանց և խտուց բերնովը կ'արտասանուի երգախառն ձայներով : Պոհեմիան Աստուծոյ Հայոց ազգը որչափ որ իւր իրաւունքը չկորնչցնելու համար բռնադատուած է լսաստարեայ արարողութիւնը Յունաց հետ կատարելու, առանց ամենափոքր վանկ մի արձակելու հակառակ ոգւոյ հայկական անատ պաշտամանց, այսու ամենայնիւ ի բնէ անուն ազատ է նախապաշարմունքներէ ու ճնշտակար աւերդատպաշտութիւններէ, յորոց երկու տարիէն ի վեր է կըզգուշացընէ նաեւ Ամեն. Սրբազան Պատրիարքը այն վտանգիկ մէկ մասը ժողովրդեան, որ կրնան

գանուիլ դեռ ուխտաւորաց կարգին մէջ։

Փառաւոր հանդիսիս կատարուեցաւ նաեւ երկուշաբթի ուուր եղած սուրբ Աստուածածնի Թափօրը, իներկայութեան բոլոր ուխտաւորաց եւ օտարազգի եւ բնեւելեաց։

— Ամիսս մի ի վեր է ուրբ Յակոբ բայ վանքը կը գտնուի Ամերիկայի մէջ ացեալ Նահանգաց երեսփոխանական Ժողովոյ անդամ մեծահամբաւ միստր Պհաուէլ գիտնականը, որ մեծ ու արժանաւոր ընդունելութիւն գտած է Սրբազան Հօր կողմէն։ Իրեն քալ ուր նի իբրեւ Թարգման եւ մեներիմ՝ Յակոբ պէյ փոխ — հետաքրքրուեցաւ պարոն Յակոբ Ս. Սուրաճեանի որդին՝ Աճեցապահու պարոն Սրապիոն ամենիւ ուր լեզուագէտ պատանին, որոյ միջոցաւ կը քաղէ յիշեալ միստր Պհաուէլ Հայոց ազգին վերայ խնդրած տեղեկութիւնները, որոնց խիստ մեծ համակրութիւն կը ցուցընէ։ Ուրիշ անգամ առիթ պիտի ունենամք կրկին դառնալու սոյն նշանաւոր անձին վերայ ի պատճառս իւր խմբագրած ամէրիկեան Eclectic Magazine.

Տօնս եւ հինգ օրի չափ կենալէն յետոյ մեկնեցաւ միստր Պհաուէլ, որոյ գալուեան պատճառն էր Ամերիկայի գրադիմականաց եւ լրենից գործակատարին մէջ ծագած վէճը քննելու պաշտօնը։

— Ակիզ տասն եւ հինգ օր յառաջ Նախարհիոյ մահմետական երիտասարդ մի ինքզինքը ապաննեց սուրբ քաղաքիս՝ Դամասկոսի ընտած դրան քով։ Տէղւոյն այլազգիք անմիջապէս բռնեցին իւր քաղաքակից յոյն ընկերը, և կառավարութեան մատնեցին իբրեւ մարդասպան. թէպէտ և անձնասպան նը յայտնի կերեւցեր թէ իւր բարոյական պատուոյն աւրըեւէնն անձամբ վրէժխնդիր ըլլալ ուզելով ինքն էր իւր կենաց դատաւճռը, և ոչ ընկերը որ երբէք մեղանչած չէնի։

— Ընդհակառակ տարի, կեսիշեն ընթերցողք, յունիս ամսոյ մէջ ստոփիկ բազմութիւն մի մարդասէր անատաւոր դարձաւ սուրբ երկրիս բարոյ արտերուն ու ծառաստաններուը, որոց հետեւեցաւ քաղաքացց թանկութիւնն ամէն ազգի ուռներուց։ Երկոյ տարուան բարեբերութիւնը ուրախ արտիւ կ'ուտեստիք ընթերցողաց, որ անցեալ տարուանէն խիստ աւելի ըլլալ կը հաստատեն։ Այ պատմեն թէ գեղացիին մէկը իւր մէկ պղտիկ արտը ոչ քէ անցընելու երթալով, ուր ցորեն սերմնանած էր, տեսնելով հասկերուն բարձրութիւն՝ քիչ մի նեղ կ'երթայ ուր մինչեւ մէջքը կը հասնէին, և ուրախութեամբ զմայլած երբ քանի որ նեղ կ'երթայ այնչափ բարձրացած կը գտանէ։ Ուր քիչ մ'ալ խորը երթայ, կ'բսէ ինքնիրեն, որ մինչեւ գլուխս ծածկէ, ու գեղը դառնալուս պարծանօք պատմեմ բարեկամներս՝ ըսելով, քիչ մ' ալ կղտուաքէ՝ ուր երկիրը քիչ մի խորացած էր, ու յանկարծ հասկերուն տակը պահուըտած օձ մի ելնելով ոտքը կխածնէ, ու խելքն գլուխը կիտամեռ տուն դարձած հոգին կ'ուտնդէ և ուրախութիւնը իւր սրտին մէջ իւր հետը կը մնայ։

ԳՐՈՊԱԿ

Նախորդ թուոյն 43 երես, առաջին էջ և տասնեւորդ տողը կարդալ " ի 12 դեկտեմբերի 1817 "։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏՊԱՐԱՆԻ.

ՊԱՏՐԻԱՐՔ Ս. ԱԹՈՌՈՑ ԵՐՈՒՍԱղԷՄԻ ԵՍԱՅԻ ՔՐԵԼՊԻ-ՍԱՊՈՄՈՍ

Գալուստգձեան մահտես խաչատուր ագա։
Գալուստգձեան Ճանիկ ագա Ժամագործ։
Դալուստեան Ղազար ագա։
Գայտակլեան Յարութիւն ագա։
Գասպարգձեան մահտես Գաբրիել ագա։
Գասնիկ ագա (մահտես) ասկերիչ։
Գասպարգձեան Գէորգ ագա. (2 օրի.)։
Գասպարգձեան Պետուկ ագա։
Գասպարգձեան Յարութիւն ագա։
Գասպարգձեան Դաւթակի և Համբարձում աղայք (2 օր)
Գասպարեան մահտես Յակոբ ագա։
Գէլիկեան Գրիգոր և Յովհաննէս աղայք Կեսարացի։
Գեւորգեան մահտես Յարութիւն ագա։
Գեւորգսարգսեան մահտես Յակոբ ագա։
Գրիգորեան Սիմէոնիկ ագա։
Դպրատունց ընկերութիւն Եփեսոս։
Եսայեգձեան Ց. Յովհաննու ագա Ասորկիցի։
Եսայեգձեան Պօղոս ագա։
Եսայեգձեան մահտես Յովհաննէս ագա։
Եսայեգձեան Աբեդա ագա։
Եսաւեան Գէորգ Պէյ. (5 օրի.)։
Երէցեան Մինաս ագա։
Եօթաստնեան Կարապետ ագա. (2 օրի.)։
Ջորջ ագա Գէորգ ագա։
Զարդարեան Կարապետ ագա։
Էմմաուսեան Պետրոս ագա։
Իամիրեան Նիկողոս ագա։
Թագաւորեան մահտես Իսահակ ագա։
Թագաւորեան Վլմանէս ագա Ժամագործ։
Թաշճի պաշի Յարութիւնեան Առաքել ագա։
Թիւրաքեանեան Կարապետ ագա։
Թիւրաքեանեան Ստեփան ագա. Կամ. խոյնեան Ընկեր։
Թօդամիլեան Գ Հինսո Հիճեսի։
Թօխատցի մահտես Յակոբ ագա։
Իշխանպաշեան Պետրոս ագա։
Իւզաքեանեան Պաղտասար ագա։
Խաչատուրեան Սկտիչ ագա։
Խաւպենկեանեան Գէորգ Ջագա։
Կիւլպէնկ Ալբել ագա։
Կիւլպէնկեան մահտես Կիւլպէնկ ագա։
Կիւլպէնկեան Կիւլպէնկ ագա Կեսարացի։
Կիւլպէնկեան Կերասի ագա։
Կիւմիւշեան Համբարձում ագա։
Կիւմիւշեան Յարութիւն ագա։
Կիւմիւշեան Յովհաննէս ագա։
Կիւմիւշեան մահտես Աբրահամ ագա։
Կիւմիւշեան Հարութիւն ագա։
Կիւմիւշեան Գաբրիել ագա։
Համամճեան Գասպար ագա։
Համամճեան Սարգիս Հիճեսի։
Համբարձում ագա Յամանճիացի։
Հիւնքեար ալճիճեան Ոսկանեան Հիճեսի։
Հարճեց մահտես Աբրահամ ագա։
Հնոճեցեանց Վարդան ագա։
Ղազարոսեան մահտես Խաչիկ ագա։
Ղազարոսեան Քրիստոսուկ ագա։
Ճէնտէ մահտես մահտես Գաբրիել ագա ասկերիչ։
Ճիվելէկեան Ղազարոս ագա։
Ճիվելէկեան Յովհաննէս ագա։
Մաղլաեան Սիրակ ագա։
Մահտես Գէորգ Խոջիա։
Մահտես Գէորգ ագա Վանցի երկչոխ. Աղճամարտ։
Մանիկեան մահտես Պետուկ ագա. (2 օրի)։
Մանուէլեան Յակոբկի ագա։
Մանուէլեան Գէորգ ագա։
Մանուէլեան Յովհաննէս ագա։
Մոսեան Սինէքլիմ ագա։
Մկրտիչեան Սիրակ ագա։
Մըզրեան մահտես Մկրտիչ ագա։
Մխիթարեան Մխիթարեմխիւն։
Մխոյեան Ձիման ագա։
Մխսէեան Խաչատուր ագա։
Մխսէեան Վարդերես ագա։
Սէքայէլեան Սամուէլ ագա։
Սոլեհեան Տօքմէօր։
Մուսահէճձեան Յակոբ Հիճեսի. (2 օրի.)։
Մօսիկեան Յակոբ ագա։
Մուրատեան Գէորգ ագա։
Մուրատեան մահտես Սարգիս ագա։
Ճակոբեան Գօրա ագա սուսկիագա։
Յովհաննեսեան Հայրապետ ագա։
Յովսէփեան Կարապետ ագա։
Նէքոսեան Գրիգոր ագա։
Նիկողոսեան Գետրոս ագա։
Նորատունկեան մահտես Գրիգոր ագա. (2 օրի.)։
Նորատունկեան Յակորկի Հիճեսի. (2 օրի.)։
Նորատունկեան Սիմէոնիկ ագա. (2 օրի.)։
Շահճեհտեանց ընկերութիւն Սեբաստիա։
Շամուտճեան Աբեդա ագա։
Ոզանեան Միքայէլ ագա տարտաք։
Ոզանեան Սարտիոս ագա Ժամագործ։
Չայկեան մահտես Գաղտասար ագա Բինկիանցի։
Չայլաքեան Կարապետ ագա։
Չելիկեան Գրիգոր և Յովհաննէս աղայք։
Չոմճեան Սարգիս ագա։
Չոպուքեան Սեբէքեան ագա Ասորկիցի։
Չօլաղեան Պետուկ ագա։
Պալեան Սարգիս Պէյ։
Պալեան Անտոնիկ Հիճեսի։
Պալեան Յակոբ Հիճեսի։
Պաղտճեան Առաքել ագա։
Պահլեան մահտես Խաչիկ ագա։
Պարսիպպանեան Աբեդա ագա։
Պաքոնեան Նիկողոս ագա Սիրտասագ։
Պէյլէրեան Խորոմ պէյ։
Պէյլէրեան Սահակ ագա։
Պէտպէրեան Սարգիս ագա։
Պէշիկեան Միքայէլ ագա։
Պօղոսեան մահտես Գէորգ ագա։
Պօղոսեան Յովհաննէս ագա։
Պօղոսեան Բիճեն ագա։
Սաղաեան Ալէքսան ագա։
Սահակեան մահտես Յարութիւն ագա։
Սարգիս (մահտես) ագա ասկերիչ։
Սարգսեան Կարապետ ագա։
Սեբաստ (մահտես) ագա։
Սեբաստեան Հրանեակ փոքճուհի։
Սեբէոսեան Յարութիւն ագա։
Սեբոբեան Տօղմօր Հիճեսի։
Սէյրէզպաշէ մահտես Պահակ ագա։
Սիփեքեան Ոշան Հիճեսի։
Սիմոնեան Յակոբ ագա։
Սմբատեան Յարութիւն ագա։
Սուլթանեան Գրիգոր ագա։
Սաքենեան Յովհաննէս Հիճեսի։
Սաումգօլեան Եղբարտ և Բարսեղ աղայք։
Սուխանեան մահտես Սկտիչ ագա։
Վարդանեան Աբրահամ ագա։
Վարդանեցց Գրիգոր ագա Գօղոսեան։
Վարդանեան Տաճեր ագա Թաշճեանցի։
Վարժապետեան Գրիգոր ագա։
Տամլաճեան Աբրահամ ագա։
Տատեան Յ. Առաքել Սիրակ Հիճեսի։
Տատեան Պ. Առաքել Հիճեսի։
Տատեան Պ. Պետրոս Պէյ։
Տատեան Յովհաննէս Պէյ։
Տատեան Ֆ. Հիճրանս Հիճեսի։

Տատեան Պ. Մագդալինէ ։
Տատեան Պ. Նաննէ օրիորդ ։
Տատեան Պ. Սիմէոն պէյ ։
Տէր Յովհաննէսեան Ղազարոս աղա ։
Տէր Վրմամեհեան մահտեսի Գրիգոր աղա ։
Ջրմաբեան Յարութիւն աղա Կեսարացի ։
Տօնեվեան Գաղատացի Յակոբ աղա ։
Րէիզեան Միքայէլ պէյ . (3 օրի .) ։
Րէսամ ալ պաշի մահտեսի Միքայէլ աղա ։
փանոսեան Գէորգ աղա ։
փափազեան Գէորգ Ամիրայ . (2 օրի .) ։
փէշտըմալճեան մահտեսի Միքայէլ աղա ։
փէշտըմալճեան մահտեսի Յահակ աղա ։
քամնըսլեան մահտեսի Անտոն աղա ասկերիչ ։
քարափէ օղեան Միքայէլ աղա արմաքէշ ։
քացախեան Առաքել աղա ։
քէմահճեան Ոսկի կ՚ֆէնաի (2 օրի .) ։
քէրէստէճեան Կնոջ աղա ։
քէշիշկեան Յովհաննէս աղա ։
քէպապճեան Մարտիրոս աղա Սաղմկեցի ։
քիւռճեան Յարութիւն աղա ։
Օհանեան Յակոբ և Բաղտեղ ադոյք ։
Օհան աղա ։
ֆինճանճեան Յովակիմ աղա ։
ֆէրհատ Բաղտասար պէյ ։
ֆրէնկեան Յակոբ կ՚ֆէնաի ։

ՄԱԼԱՐԱ

Պիծակեան մահտեսի Յովհաննէս աղա ։

ՄԱՐԶՈՒԱՆ

Գեր. Գէորգ Արքեպիսկոպոս ։

ՅՈՊՊԻ

Լաժ . Աճառոս վարդապետ առաջ ։
Ս. Մուրատեան Սիմէօն աղա ։

ՆԻԿՈՄԻԹԻԱՑ

Թանգարան մի քանի նոտիեան Նիկոմիդիոյ ։
Տէր Կարապետեան Միքայէլ աղա ։
Տէր Մինասեան Եղիայ աղա ։

ՊԵՐՈՒԹ

Լաժ . Գէորգ վարդապետ առաջ ։
Իակինթոս աղա Իակինթեանց ։

ՍԵԲԱՍՏԻԱ

Գեր . Կարապետ Արքեպիսկոպոս ։
Լաժ . Պետրոս վարդապետ ։
Անտոն (մահտեսի) աղա ։
Աջապահեան Բաբգէն աղա ։
Տ. Թէոդորոսեանց մահտեսի Մարտիրոս աղա ։

ՍԷԻԵՐԵԿ

Լաժ . Եփթիմ վարդապետ Եղեսիացի ։
Եաղուպեան Սարգիս աղա ։

Իմմէլեան Պետրոս աղա Մատենցի ։
Ենիշէհրեան Մարգար աղա Ախլաթցի ։
Սանասրդ Համբի Կիրակոս աղա ։

ՎԱՆ

Առաքելեանց մահտեսի Մարտիրոսեան Մարգար աղա ։
Խաչատուրեանց մահտեսի Պետրոս աղա ։
Նամիանեան մահտեսի Համբարձում աղա ։
Պօշէօեանց Գէորգ աղա ։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ

Գեր . Յակոբ Սրբազան Արքեպիսկոպոս ։
Տէր Մարտիրոս Քհնյ. Նազ ։
Ադեմեան Նահատ. մահտեսի Յօհաննէս աղա ։
Գոլոմձեան մահտեսի Եղիա աղա ։
Եկկէն Կարապետ աղա ։
Չէրսէ սապալեան Գրիգոր աղա ։
Ճանապճեան Առաքել աղա ։
Մխիթարեան Յոհաննէս աղա ։
Նամճուեան Աւետիս աղա ։
Հիւրիկեան Պետրոս աղա ։
Զագըճեան Գէորգ աղա ։
Ս. Երեսապետիմ մխիթարեան Յակոբ աղա ։
փափազեանց Յակոբ աղա ։

ՏՐԱՊԻԶՈՆ

Գեր . Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս (2 օրի .) ։
Լաժ . Գրիգորիս վարդապետ ։
Բալեհամբառ Լ. դպրոցն ։
„ Մեսրոպեան դպրոցն կիւմիւշհանեի ։
„ Դպրոցն կիպատօնի ։
Գասպարեան Յակոբ աղա ։
Գրիգորեան Նիկողոս աղա ։
Խրաշեան Վարդան աղա ։
Կիւրճինեան Կարապետ աղա ։
Կիւրճիեան Պօղոս աղա ։
Մախսխեան Աբրահամիէս աղա ։
Մեզաւրեան Սարգիս աղա ։
Մինասեան Յօհաննէս աղա ։
Յակոբեան մահտեսի Սուփհան աղա ։
Ս. Մեզաւրեան Խաչիկ աղա ։

ՓԱՐԻԶ

Թիւրքաքեան Պետրոս աղա ։
Մօմճեան մահտեսի փարիս տիկին ։

ՔԻՍԱՊ

Մանճիկեան Եսայի աղա ։
Մինասեան Յակոբ աղա ։
Տէր Մեսրոպ քահանայ Քէշիշեան ։

ՔԻԼԻՄ

Յակոբ աղա Ակիճի . (2 օրինակ) ։
Պապամեան Կարապետ աղա . (2 օրինակ) ։
Պասմաճեան Գէորգ աղա ։

ՅԱՆԿ

ԱՊՐԻԼ

Վերատառիւ Խոհակ Սրբոյն Աբգեսիմայոսի եւ Աբժա. Տիմոթէոս վարդապետի ուղեւորութիւնն դէպ ի Հապէշստան 49
ԿՐՕՆԱԿԱՆ. — Սամուէլ ոաբբի եւ իւր գիրքը (շարունակութիւն) 54
Աղբիանուպօլսեցի Պօղոս պատրիարքի մէկ ատենաբանութիւնը 56
ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ. — Ընտանիքի և քաղաքակիրթ պատանի. 60
ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ. — Նորընտիր կառավարիչն քաղաքիս Նազիֆ փաշայն: Օտարական հանդէսից խառնուրդութեամբ կատարուիլը. լուսաւորեալ հանդէսը: — Միխայէլ Վոռուէլ: — Ընծեռատպութիւն: — Վերկայ տարուայս բարեբերութիւնը եւ խայտուառած օձի. 62
Վրիպակք 64

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՔ

Ա. Սիոնը ամեն ամիս կը հրատարակուի մէկ 16 երեսէ բաղկացեալ ութածալ թղթով.

Բ. Տարեկան գինն է երկու արծաթ ՄԷՋիտիէի հազարերորդ Ճանապարհէ դուրս քաղաքը, կանխիկ վճարելի:

Գ. Ջատ առարկ առնելու ոչ պղտը, այլեւ է ամեն մէկ առարկին երեք դահեկան վճարե: